

Mátyás Imre¹

Dekriminalizáció: Csodafegyver vagy vajákosság csupán?²

Absztrakt

Jelen tanulmány a kriminológia segítségével keres választ egy olyan kérdésre, amelynek felvetését a Jogászok Nemzetközi Bizottsága (ICJ) által kiadott március 8-i alapelvek inspirálták. Az alapelvek igen merész felvetéseket tartalmaznak a társadalmi megítélés szerint érzékeny témát képviselő bűncselekmények kapcsán, mint például a szexuális cselekmények, a droghasználat, az abortusz vagy a hajléktalanság. Segít-e a dekriminalizáció? Hajlandó-e a jogalkotó ebbe az irányba elmozdulni? Szólnak-e érvek a szigor enyhítése mellett? Ezekre a kérdésekre keressük a választ a tanulmányban.

Kulcsszavak: Dekriminalizáció, büntetés, emberi jogok, Jogászok Nemzetközi Bizottsága, ICJ

Abstract

This study, with the help of criminology, aims to seek answers to a question that was inspired by the principles of 8 March issued by the International Commission of Jurists (ICJ). The principles contain very bold suggestions regarding crimes that represent sensitive topics in society, such as sexual acts, drug use, abortion or homelessness. Does decriminalization help? Is the legislator willing to move in this direction? Are there arguments in favor of easing severity? What is more important, human rights or society's sense of security? These questions are to be answered in the study.

Keywords: Decriminalization, punishment, human rights, International Commission of Jurists, ICJ

I. Bevezetés

A társadalomban egy-egy nagy port felkavaró bűncselekményt követően rendre felmerül a büntetések drasztikus szigorításának az igénye, mint elképzelt visszatartó erő, ami segíthet megvalósítani békés és bűnmentes mindennapokat. Hasonló okokból, ilyen helyzetekben a bíróságokra is nagy nyomás nehező a lehető legsúlyosabb büntetés kiszabása érdekében, hogy ezzel is kielégítsék az ezerfejű cézár bosszúvágyát. A fentiekkel szemben a kriminológusok már igen régen megállapították, hogy a büntetés elkerülhetetlensége, nem pedig a büntetési tétel nagysága az a tényező, amely leginkább hathat a potenciális elkövetőkre.³ Bizonyos esetekben

¹ Mátyás Imre, ügyvéd, PhD, egyetemi docens, ME-ÁJK, Európai és Nemzetközi Jogi Intézet

² DOI: 10.59558/jesz.2025.4.45

³ „Eszerint a szankció elrettentő hatását egyrészt annak objektív tulajdonságai, másrészt ezeknek a tulajdonságoknak a szubjektív észlelése és az ezek alapján formálódó egyéni kockázatérzékelés alakítja.” Az elrettentés kérdéséről részletesen: Borbíró Andrea: Elrettentés és jogi kultúra: kérdések a kriminológia számára.

pedig a dekriminalizációnak pozitív hatásai is lehetnek. Ilyen környezetben jelent meg a Jogászok Nemzetközi Bizottsága (ICJ)⁴ az Egyesült Nemzetek HIV-vel és AIDS-szel foglalkozó közös programja (UNAIDS)⁵ és az Emberi Jogok Főbiztosának Hivatala (OHCHR)⁶ közös munkája, a szexuális tevékenységekkel, reprodukcióval, drogfogyasztással, HIV-vel, hajléktalansággal és szegénységgel kapcsolatos magatartások emberi jogokon alapuló büntetőjogi megközelítését célzó, március 8-i alapelvek⁷ (a továbbiakban: alapelvek), amelyek a nemzetközi emberi jogi jogszabályok büntetőjogra való alkalmazásának szemüvegén keresztül vizsgálják a büntetési tételeket és a kriminalizált magatartásformákat. Felismeri és orvosolni próbálja a büntetőjog egyik legnagyobb dilemmáját, nevezetesen a társadalom mint egész biztonsághoz való jogának és a bűnelkövető emberi jogainak a kollízióját.⁸ A laikus közvélemény ugyanis nem tud különbséget tenni a saját etikai mércéje szerint erkölcsstelen magatartások és a büntetőjogi szankcióval fenyegetett cselekmények között. Nem hiába írta Paulus: *Non omne, quod licet, honestum est*,⁹ azaz nem minden tisztességes, amit szabad. Elegendő itt a szexuális érintkezés beleegyezési korhatárára gondolnunk, ami vörös posztó a jogvédők szemében, de prostitúciós tevékenység végzése céljából egy-egy türelmi zóna kijelölése is jellemzően heves reakciókat vált ki a közvéleményből.

Az alapelvek igen aktuális, érzékeny, ugyanakkor feszítő kérdésekhez nyúlt és megoldási javaslatok sem illeszkednek XXI. század büntetőpolitikai eszköztárába. Valóban túlkriminalizált állapotban van a büntetőjogunk? Segítene az egyszerűsítés, a megengedőbb jogfelfogás, az alternatív büntetések, egyéb szankciók alkalmazása? Mi az előrébb való, a társadalom biztonságérzete vagy az emberi jogok érvényesülése? Jelen írás az előzmények felvázolását követően, az alapelvek bemutatásán keresztül kíván választ találni a büntetőjog és a társadalompolitika feszítő kérdéseire, nevezetesen, hogy melyik említett eszköz alkalmasabb a bűncselekmények számának csökkentése, ezzel együtt a polgárok szubjektív biztonságérzetének növelése érdekében.

In Bárd Petra – Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin (szerk.): Kriminológia és kriminálpolitika a jogállam szolgálatában Tanulmányok Lévay Miklós tiszteletére. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2019, 263. o.

⁴ International Commission of Jurists (ICJ) Jogászok Nemzetközi Bizottsága. A genfi székhelyű szervezet 60, a világ minden tájáról és jogrendszerből érkező, nemzetközi gyakorlattal rendelkező jogászból áll, akik között megtalálható bíró, ügyvéd és jogtudós egyaránt, A tagok széles körű jogi és emberi jogi ismeretekkel rendelkeznek, és támogatják a Bizottság jogérvényesítő tevékenységét. A biztosokat kollégáik választják ki tapasztalatuk, tudásuk és az emberi jogok iránti erős elkötelezettségük alapján, és tükrözik a világ és annak számos jogrendszerének sokszínűségét. Erről többet: <https://www.icj.org/about/commission/> (2025. november 21.)

⁵ The Joint United Nations Programme on HIV/AIDS – UNAIDS, Az Egyesült Nemzetek HIV-vel és AIDS-szel foglalkozó közös programja a HIV/AIDS világjárvány elleni felgyorsított, átfogó és összehangolt globális fellépés fő szószólója. Bővebben: <https://www.unaids.org/en/whoweare/about> (2025. november 21.)

⁶ The Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) Az Emberi Jogok Főbiztosának Hivatala az ENSZ vezető emberi jogi szervezete. A világ elkötelezettségét képviseli az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában foglalt összes emberi jog és szabadságjog előmozdítása és védelme iránt. [ohchr.org](https://www.ohchr.org) (2025. november 21.)

⁷ The 8 March Principles for a Human Rights-Based Approach to Criminal Law Proscribing Conduct Associated with Sex, Reproduction, Drug Use, HIV, Homelessness and Poverty. Copyright International Commission of Jurists, First published in March 2023, Reprinted in May 2024.

⁸ A demokratikus jogrendszerekben megingathatatlan az a Thomas Jeffersonnak tulajdonított, alapelvvé vált gondolat, hogy „jobb, ha száz bűnöst engedünk szabadon, mint hogy egy ártatlant büntessünk meg.” Diktatúrákban, kollektívizmusra épülő rendszerekben ennek pontosan a fordítottja igaz. vö. V. I. Lenin: „Nyugodtan és kategorikusan kérdezem, hogy mi a jobb: bebörtönözni több tucat vagy száz felbujtót, bűnösöket vagy ártatlanokat, szándékosakat vagy akaratlanokat, vagy elveszíteni több ezer vöröskatonát és munkás életét? Az első a jobb. Nem érdekel, hogy minden elképzelhető halálos bűnnel és a szabadság megsértésével vádolnak, bűnösnek vallom magam, de a munkások érdekei előbbre fognak jutni.” Elhangzott az Összoroszországi Szakszervezetek Központi Tanácsának 1919. április 11-i ülésén. A teljes beszéd angolul <https://www.marxists.org/archive/lenin/works/1919/apr/11.htm> (2025. november 21.)

⁹ Paul. D. 50, 17, 144 pr.

II. Az előzmények

Az alapelvek igen összetett és zavaros gazdasági és politikai helyzetben születtek meg, tekintve, hogy a világgazdaság recessziója, a tömeges migráció, ugyanakkor a fejlett gazdaságokban meglepő módon, ennek ellenére érvényesülő munkaerőhiány állandó nyomást helyez a kormányokra. A világ éppen, hogy kilábal a globális pandémia okozta sokkból, amelyre a politikusok nem tudtak érvényes válaszokat adni, és az átalakult szokások büntetőjogi kérdéseket is felvetettek. A családon belüli erőszak vagy a kábítószer-használat ugyan ösztársadalmi problémát mutat, elkövetők azonban nagyjából a szegény, leszakadó rétegek képviselői közül kerülnek ki. Ezt a társadalmi csoportot érinti különösen a hajléktalanság, illetve a szegénység, valamint a kilátástalanságból átmeneti kiutat jelentő prostitúció Bermuda-háromszöge is. A deprivált rétegek társadalmi helyzetüknél fogva is jobban érintettek a bűncselekményekben, a bizottság munkacsoportjai pedig felismerni vélték ezt a jogszociológiai összefüggést. Az alapelvek kiindulópontja tehát az, hogy a jelenleg általánosan elfogadott anyagi büntetőjogi szabályokat úgy határozták meg, hogy inkább a társadalom alsó harmadának tagjait sújtják. Ez azt jelenti, hogy a bűncselekmények miatt indult büntetőeljárások terheltjei között felülreprezentáltak ezek a csoportok, továbbá az ilyen személyek ellen könnyebben indul büntetőeljárás, és a szankciókat is könnyebb szívvel szabják ki velük szemben a jogalkalmazók.¹⁰ Ennek a megromlott egyensúlynak az egyik oka természetesen az, hogy jellemzően nincs pénzük ügyvédre, így vagy semmiféle védelemben nem részesülnek, vagy pedig kirendelt védő jár el az érdekükben.

A terheltté válás hosszú útjának első lépése már a születésnél determinált, mégpedig a családi környezet. Aki nem a középosztályba vagy feljebb születik, annak jóval nagyobb az esélye bűncselekmények elkövetésére, mint szerencsésebb társainak. Az otthoni környezet, a minta ezt követően döntő fontosságú lesz az oktatási rendszerben való részvételt és helytállást illetően, ami alapvetően határozza meg a későbbi munkaerőpiaci esélyeket.¹¹ A végtelenített spirál vagy az önmagát beteljesítő jóslat nem kapcsolódik a társadalmi igazságossághoz, hiába is kérné rajta számon a szociálisan érzékeny polgár. Kitorési pont kevés van, és a folyamatok egyre csak ismétlődnek. A megoldás kevéssé a büntetőjogban rejlik, hiszen az, mint végső eszköz, *ultima ratio*, vitathatatlanul a társadalom kollektív igazság- és az állampolgárok szubjektív biztonságérzetét hivatott szolgálni, jóllehet, a civilizációs máz alatt gyakran felsejlik a nyers bosszúvágy, ami a büntetési tételek egyre fokozódó emelésében és a végrehajtás szigorításában látja a megoldás kulcsát. Mint az azonban – legalábbis a tudományos életben – köztudomású, a szankciók szigorítása nem jár nagyobb visszatartó erővel, az sokkal inkább kapcsolódik a felderítés várható sikerességéhez és a büntetés elkerülhetetlenségéhez.¹² A punitív és resztoratív igazságszolgáltatás szemlélete kemény harcot vív egymással a civilizált társadalmakban, polgári demokráciákban, megpróbálva elmozdítani a társadalom szemléletét az ösztönös, zsigerekben lapuló megtorlási vágytól a jóvátétel, helyreállítás, a lehetséges legjobb megoldás elérése felé.¹³

A büntetésnek alapvetően a megelőzést kellene szolgálnia. Ennek okán a bírósági tárgyalókban rendszeresen elhangzik a szubjektív és objektív prevenció igénye, ami elrettentést is jelent egyben, hiszen az általános társadalmi felfogás szerint olyan büntetést kell kiszabni, ami a terheltet visszatartja újabb bűncselekmények elkövetésétől, valamit objektíve fejt ki

¹⁰ Erre kiváló és életszerű példa, hogy míg a deprivált rétegekkel szemben rendszeresen intézkednek közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése miatt, és szabnak ki szempontjukból hűsbavágó pénzbírságokat, addig például jelen cikk szerzőjéhez még soha nem szólt senki, ha nem a kijelölt gyalogátkelőhelyen haladt át az úttesten.

¹¹ Ld. ehhez: Laki László: Munkanélküliség és bűnözés. In Magyar Valóság, 1992/5. szám, 45-62. o.

¹² Vókó György: A büntetési teóriák racionalitásai, 38. o. In Büntetőjogi Szemle, 2012/1. szám, 36-50. o.

¹³ Schweighardt Zsanett: Kritikai kérdések a helyreállító igazságszolgáltatás elméletével összefüggésben. 362-364. o. In Magyar Jog, 2009/6. szám, 361-373. o.

hatást a környezetében. Mint ahogy a társadalmi felfogások általában, ez az elképzelés is csak valós premissza esetén működhet, azaz, ha tényként fogadjuk el, hogy az állampolgárok minden erejükkel próbálják elkerülni a büntetéseket.¹⁴ Vannak azonban olyan, atipikus helyzetek, amikor az elkövetőt nem tartja vissza semmilyen, még oly súlyos vagy elkerülhetetlen szankció sem, és ezen a ponton fog el a büntetőjog és az állami büntetőhatalom eszköztára. Elvenni ugyanis csak attól lehet, akinek van valamije. Az állami erőszakmonopóliummal megtámogatott büntetőjogi eszközrendszer oly módon próbálja az állampolgárt a társadalmi elvárások által kijelölt útra terelgetni, és ott meghatározott korlátok között tartani, hogy amennyiben ellenszegül, elvesz tőle valamit. Ez lehet pénz, foglalkozás gyakorlásának vagy a járművezetésnek a lehetősége, de akár a vitathatatlanul a legsúlyosabb büntetés,¹⁵ a szabadságelvonás is. Pénzt csak attól lehet elvenni, akinek van, de akinek nincs, attól végső esetben a szabadságát vonják el, például a szabálysértési jogban a pénzbírság szabálysértési elzárásra történő átváltoztatásával. Ilyen esetben az eljárás alá vont személy a szabadságával fizet, ami nem minden esetben büntetés, hiszen a mélyszegénységben élő, deprivált állampolgárok a büntetésvégrehajtási intézetben például vezetékes vízhez juthatnak és fűtött életkörülmények közé kerülnek. A jogalkotó azonban objektíve nem lehet tekintettel a társadalmi különbségekre, és a büntetéseket úgy kell meghatároznia, hogy az a nagy átlag tekintetében működjön, és kellő elrettentő erővel bírjon.

A büntetőjogi jogalkotásnak tehát mindezen körülmények figyelembevételével olyan keretrendszert kell létrehoznia, ami egyrészt rendet tart, másrészt azonban a bűnelkövetőket is megillető emberi jogok alapján nem okoz túlzott érdeksérelmet. Ennek a rendkívül szűk, a szimbolikus büntetőjogot és a büntetőjogi populizmust¹⁶ elkerülni igyekvő mezsgyének a megtalálása és fenntartása igen bonyolult, jellemzően politikai érdekek és viták kereszttüzében izzó feladat, amelynek megvalósítása során, szinte kizárt a kívánatos ösztársadalmi konszenzus elérése.

III. Az alapelvek

2023. március 8-án látott napvilágot az ennek alapján március 8-i alapelvek elnevezést is viselő normaszöveg, ha úgy tetszik, alapelvegyűjtemény (a továbbiakban: alapelvek), amely emberi jogokon alapuló megközelítést határoz meg a társadalom alsó harmadában élőket leginkább érintő deliktumok kapcsán. Itt főként nem a sértetti, hanem az elkövetői oldalra kell

¹⁴ Tipikus példa erre a helyzetre, amikor Magyarországon a hajléktalan személyeket kriminalizálják, és a *hajléktalankodást* szabálysértésként szankcionálja az államhatalom. Olyannyira komoly ez a szándék, hogy a jogalkotó – szürreális módon – még az Alaptörvénybe is szükségesnek látta belefoglalni. (Alaptörvény, XXII. cikk (3) bekezdés: Tilos az életvitelszerű közterületen tartózkodás.) Belátható, hogy ami működik a munkahellyel, megoldott lakhatással rendelkező polgárok esetén, az teljesen alkalmatlan az egzisztencia nélkül a társadalom periferiáján élők pönalizálására. Hasonló, amikor a mindennapi megélhetésüket, esetleg családjuk napi élelmezését prostitúcióból előteremteni kényszerülő/szándékozó prostituáltakat szankcionálnak komoly szabálysértési pénzbírsággal, még nagyobb kilátástalanságba taszítva őket.

¹⁵ Visszaulunk itt a halálbüntetést alkotmányellenesnek nyilvánító 23/1990. (X. 31.) AB határozatra, amely úgy fogalmazott, hogy „A Btk.-nak [...] a halálbüntetésre vonatkozó rendelkezései az élethez és az emberi méltósághoz való jog lényeges tartalma korlátozásának tilalmába ütköznek.” E jogoktól „halálbüntetéssel való megfosztásra vonatkozó rendelkezések ugyanis az élethez és az emberi méltósághoz való alapvető jog lényeges tartalmát nemcsak korlátozzák, hanem az életnek és az emberi méltóságnak, illetve az ezt biztosító jognak a teljes és helyrehozhatatlan megsemmisítését engedik meg.” Ehhez képest szembeötlő, hogy egy-egy súlyosabb, közfelháborodást kiváltó bűncselekményt követően rendre felerősödnek olyan hangok, amelyek a halálbüntetés visszaállítását követelik.

¹⁶ Az aktuális hatalom gyakran csábul el a büntető jogszabályok laikus nyomásra történő populista jellegű szigorítása terén. Ld. Gönczöl Katalin: A punitív kriminálpolitika és a büntető populizmus – egymást fedő fogalmak? 542–543. o. In Jogtudományi Közlöny, 2014/11. szám, 538–544. o.

gondolni, tehát a deprivált rétegek követik el a bűncselekményeket, jóllehet, sok esetben lehetnek ők ugyanezen deliktumok passzív alanyai is. A forradalmi megközelítést képviselő javaslat szexuális tevékenységekkel, a kábítószer-használattal, a HIV-vel, a szexuális és reprodukciós egészséggel, a hajléktalansággal és a szegénységgel kapcsolatos magatartást kriminalizáló törvényekkel összefüggésben fogalmazott meg igen sarkos álláspontot, ami lényegileg helyezkedik szembe a XXI. század általános jogfelfogásával.

Mint említettük, alapvetően két megközelítés ütközik az állami büntetőhatalom érvényesítése kapcsán. Az egyik a rendpárti, minden szabályszegést, devianciát megtorolni kívánó, szigorú, a bűnelkövetőket a társadalom ellenségeinek tekintő felfogás, míg a másik a megengedőbb, a megtévedt állampolgárokat a helyes útra visszavezetni kívánó, nem a büntetés szigorát a középpontba állító megközelítés. Előbbi világképének centrumában a társadalom mint szerves egész áll, amelynek biztonságát minden eszközzel meg kell védeni, míg utóbbi az egyént, az emberi jogokkal felruházott individuumot látja a bűnelkövetőben is, akit cselekménye *ipso facto* nem foszt meg az őt megillető jogoktól. Könnyen politikai szárnyak szerint is megtehető a felosztás, hiszen előbbi hagyományosan a konzervatív jobboldali, míg utóbbi a liberális, baloldali felfogáshoz kapcsolható. Ennek megfelelően a kérdésben sok esetben a szakmai szempontokon túlmutató, metajurisztikus, a politikai érdekeket¹⁷ előtérbe helyező és azokat kiszolgáló álláspontok alapján politikai döntések¹⁸ születnek.

Kétségtelen, hogy mire egy elméleti vagy gyakorló jogász eljut abba a helyzetbe és pozícióba, hogy jogalkotási kérdésekbe beleszólása lehessen, jellemzően szilárd és kiforrott politikai meggyőződéssel rendelkezik. Ebben nem is találhatunk semmi kivétnelet mindaddig, amíg a szakmai álláspont formálja a politikait, nem pedig a politikai meggyőződése alapján alakítja ki az egyén a szakmai irányvonalát.

Vitathatatlan, hogy az alapelvek megalkotóinak is van politikai álláspontja, ami nyilvánvalóan közelebb helyezkedik el a liberális elképzelésekhez, ám alkotásuk szakmai szemmel is megfontolásra érdemes, hiszen alkalmas lehet a büntetőjog elmélete és gyakorlati alkalmazása, és különösen a büntetések végrehajtása körében tapasztalható, feszítő dilemmák kezelésére.

Az alapelvek preambuluma rögzíti, hogy a büntetőjog teljes spektrumában elképzelhető a jogfosztás, az emberi jogok megsértése.¹⁹ Könnyen belátható, minél fejlettebb, felvilágosultabb, demokratikusabb egy társadalom, annál nagyobb hangsúlyt fektet az emberi jogok érvényesülésének biztosítására és azok védelmére. A totális diktatúrákban ilyen jogosultságok nem léteztek, az államhatalom bárkit bebörtönözhetett, megkínózhatott, kivégezhetett, akár koholt vádak alapján is. Sokan ezért hiszik azt, hogy az emberi jogok és az azokra való hivatkozás úri huncutság, a bűnözőket védi, teret enged a devianciáknak, így hozzájárul a társadalom szöveteinek szétszakításához és az állampolgárok szubjektív biztonságérzetének lerontásához.²⁰

Kiemeli továbbá a preambuluma, hogy az alapelvek nem hoznak létre új nemzetközi jogi elemeket. Inkább a büntetőjog általános elveiből és a nemzetközi emberi jogi normákból merítenek és gondolnak újra már létező kritériumokat, azzal a céllal, hogy a szexualitással, a

¹⁷ Borbíró Andrea szerint a büntetőpolitika hajlamos punitív populizmusba fulladni, ami a „kriminálpolitika érzelmileg motivált erődemonstrációja, [...] politikai haszonszerzésre – szavazatmaximalizálásra irányul, tekintet nélkül mind a kriminálpolitika hatékonyságára, mind pedig következményeire...” Borbíró Andrea: Kriminálpolitika és bűnmegelőzés a késő modernitásban. PhD disszertáció, Budapest, 2011, Kézirat, 42. o.

¹⁸ Gönczöl: i.m. 543. o.

¹⁹ The 8 March Principles: i.m. 10. o.

²⁰ Természetesen ez az elképzelés sem minden alap nélküli. Ez akkor van így, ha a bűnelkövetőt nem kizárólag szakmai alapon, bűncselekménye súlyossága, elkövetésének körülményei, társadalomra veszélyessége kapcsán ítélik meg, hanem metajurisztikus szempontok is érvényesülnek, mint például a származás, nem, bőrszín, szexuális vagy vallási preferencia. Ezeknek a jellemzőknek, amennyiben kívül esnek a tényállás keretein, nincs helyük a büntetőeljárásban, és nem vehetők figyelembe az ítélet kiszabásánál sem.

reprodukcióval, a kábítószer-fogyasztással és a személyes használatra szánt kábítószeres birtoklásával, a HIV-vel, a hajléktalansággal és a szegénységgel kapcsolatos magatartásokat kriminalizáló büntetőjogi megközelítést emberi jogi alapokra helyezték.²¹ Hangsúlyozza továbbá, hogy az alapelveket a büntetőjog általános elveinek fényében és a nemzetközi emberi jogi normákkal és minimumkövetelményekkel összhangban kell értelmezni, az emberi jogok gyakorlására és érvényesülésükre vonatkozó legkedvezőbb garanciákat alkalmazva, beleértve a hazai jogot is, amely utóbbival kapcsolatban leszögezi, hogy a nemzetközi jog megsértésének igazolásaként a hazai jogra hivatkozni nem lehet.²²

IV. A szabályozás

Az elméleti megalapozást követően tekintsük át, milyen szabályokat kínál a normagyűjtemény a dekriminalizáció kapcsán.

Az alapelveket három fejezetbe rendezték, amelyből kettő az általános rész, míg a harmadik a különös rész szabályait tartalmazza. Az első fejezetben az általános büntetőjogi elvek kaptak helyet, a második a büntetőjog és a nemzetközi emberi jog kapcsolódó előírásait tárgyalja, a harmadik, különös részi fejezet pedig az egyes kriminalizált tényállások tekintetében tesz javaslatokat.

IV.1. Általános büntetőjog alapelvek

Ebben a fejezetben a nemzeti jogokban is szabályozott büntetőjogi alapelvek találhatók, amelyek a büntetőjog alkotmányos garanciáiként hivatottak szolgálni.²³ Olyan alapvetések, mint *nullum crimen sine lege*, *nulla poena sine lege*, *in dubio pro reo*, illetve az egyéni büntethetőség, a büntethetőséget kizáró okok, valamint a jogos védelem kategóriái. Figyelemre méltó annak kiemelése, hogy mindenki csak azért a cselekményért tartozik felelősséggel, amit valójában elkövetett. Az elkövető tudatának át kell fognia cselekményét és annak következményeit, a megfelelő tudatállapotnak ki kell terjednie minden egyes tényállási elemre. A 4. alapelv rögzíti, hogy a büntetőjogi felelősség nem alapulhat pusztán gondolaton, szándékon, hiedelmen vagy állapoton.²⁴

IV.2. A büntetőjog és a nemzetközi emberi jogi normák

A következő fejezet a büntetőjog és a nemzetközi emberi jogi előírások kapcsolatát taglalja. Ennek alapvetése, hogy a büntetőjogot a nemzetközi emberi jogi normákkal összhangban kell értelmezni. Ez alól a főszabály alól csak szűken vett kivételekre van lehetőség, amelyeket taxatíve felsorol a dokumentum:

A büntetőjog nem korlátozhatja az emberi jogok gyakorlását, kivéve, ha a korlátozás:

- a) összhangban áll a jogszabályokkal – a törvényesség elvével;
- b) a nemzetközi emberi jogi normák által megengedett, korlátozott és szűken meghatározott, jogos és alapvető közérdek érvényesítése céljából történik, nevezetesen mások alapvető

²¹ The 8 March Principles, p. 13.

²² The 8 March Principles, p. 13.

²³ Ehhez ld. Bakó József: Jogalkalmazási problémák egyes dogmatikai normák és a „nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege” alkotmányos alapelvek találkozása tükrében, 14-15. o. In Büntetőjogi Szemle, 2018/2. szám, 14-23. o.

²⁴ Principle 4, The 8 March Principles, p. 15.

jogainak és szabadságainak, a nemzetbiztonságnak, a közbiztonságnak, a közrendnek, a közegészségnek vagy a közérkölcnek a védelme érdekében;

c) feltétlenül szükséges ezen jogos érdekek eléréséhez;

d) arányos az általa érvényesített jogos érdekekkel, ami azt jelenti, hogy a kívánt eredmény eléréséhez a legkevésbé sértő vagy korlátozó eszköznek kell lennie;

e) megfelelő a védendő jogos érdeket tekintve, beleértve azt is, hogy racionálisan és ésszerűen kapcsolódik hozzá;

f) nem önkényes;

g) nem megkülönböztető; és

h) összhangban van a nemzetközi emberi jogi normák által elismert egyéb jogokkal.²⁵

A 8. alapelv az emberi jogok legitim gyakorlásáról szól, miszerint a 7. alapelvben meghatározott megengedett korlátozásokkal összhangban álló eseteket kivéve a büntetőjog nem tilthatja az emberi jogi normák által védett magatartásokat, nevezetesen azért, mert ez a magatartás a nemzetközi vagy a hazai emberi jogi normák által garantált emberi jogok legitim gyakorlását és élvezetét jelenti. Tilos tehát bármely olyan jogalkalmazó, állami szerv vagy hatóság által kifejtett magatartás, ami törvényes ok nélkül, önkényesen, túlzóan vagy kiterjesztően korlátozná az emberei jogok érvényesülését, még akkor is, ha a korlátozás a hazai jogon alapul.

Az alapelvek központi kérdése a büntetőjogi szabályok megkülönböztetésmentes alkalmazása. Ennek alapján a büntetőjog sem önmagában, sem alkalmazásában, sem tartalmilag vagy formailag nem alkalmazhat közvetett vagy közvetlen diszkriminációt a nemzetközi emberi jogi normák által tiltott bármely okból, beleértve a többszörös és egymást átfedő alapon történő megkülönböztetést is.

A tiltott megkülönböztetés okai közé tartozik: életkor; nem; nemi jellemzők; szexuális irányultság; nemi identitás; nemi kifejeződés; faji hovatartozás; bőrszín; nemzeti vagy társadalmi származás; nemzetiség/állampolgárság; etnikai hovatartozás; fogyatékoság; bevándorlási státusz; vagyon; születés vagy származás, beleértve a kaszt és az öröklött státusz hasonló rendszereit; nyelv; vallás vagy meggyőződés; politikai vagy egyéb vélemény; egy adott társadalmi csoporthoz való tartozás; családi állapot; terhesség; szülés; szülői mivolt; egészségi állapot, beleértve a HIV-státuszt vagy a drogfüggőséget; gazdasági és társadalmi állapot; foglalkozás; lakóhely; őshonos identitás vagy státusz; kisebbségi vagy egyéb státusz.

A 11. alapelv kiemeli, hogy a 18 év alatti személyek esetében nem állapítható meg büntetőjogi felelősség akkor, ha ugyanaz a cselekmény a 18 év felettiek tekintetében nem büntetendő.

A 12. alapelv szerint a büntetőjog még „*a nemzet létét fenyegető veszélyhelyzetben*” sem sértheti az államnak a nemzetközi emberi jogi jogszabályok alapján fennálló, nem korlátozható emberi jogi kötelezettségeit, azaz a legsúlyosabb politikai, katonai veszélyhelyzet, háború sem adhat okot az emberi jogi garanciák figyelmen kívül hagyására.

Végül az utolsó, általános részi alapelv a büntetések tekintetében állapít meg előírásokat, miszerint: [a] büntetőjogi szankcióknak összhangban kell állniuk az emberi jogokkal, megkülönböztetésmentesnek és a bűncselekmény súlyával arányban állónak kell lenniük. Szabaddá helyezés nélküli szabadságvesztés csak végső eszközként alkalmazható.

IV.3. A különös részi alapelvek

Az alapelvek legaktuálisabb része a harmadik fejezet, tekintve, hogy rendkívül szenzitív kérdéseket von szabályozási körébe. A szexualitás ezek közül is a legérzékenyebb kérdés,

²⁵ Principle 7, The 8 March Principles, p. 15.

hiszen a szexuális kapcsolat létesítésének lehetőségét és formáit évezredek keresztül szigorú társadalmi, vallási normák szabályozták. A felvilágosult polgári demokráciákban alapvetés, hogy felnőttek konszenzuson alapuló kapcsolatához az államnak és a büntetőjognak semmi köze nincsen. A kényesebb kérdés a 18 év alattiak, illetve a korlátozott belátási képességgel rendelkezők szexuális viszonyainak szabályozása. Ebben a körben a legnehezebb kérdés a beleegyezési korhatár, ami Magyarországon 14 év, 18 évnél nem idősebb partner esetén 12 év. Jogvédők, feminista és egyéb civil szervezetek konstans támadás alá helyezték ezeket a megoldásokat, azonban könnyű belátni, hogy a korhatár bármely emelése igen nagy fokú kriminalizálódáshoz vezetne

Az alapelvek szerint senki sem vonható büntetőjogi felelősségre azért, mert gyakorolja szexuális és reprodukív egészséghez való jogait, például szexuális és reprodukív egészségügyi létesítmények, szolgáltatások és termékek igénybevételét, beleértve az ezekkel kapcsolatos információkat is.

Az alapelvek tilalomfát állít, miszerint a büntetőjog semmilyen módon nem korlátozhatja az alábbi jogokat:

a) saját testével, szexualitásával és reprodukívójával kapcsolatos döntések meghozatala és azok végrehajtása – például terhesség, fogamzásgátlás, beleértve a sürgősségi fogamzásgátlást; átfogó abortuszellátás; nemi úton terjedő fertőzések megelőzése; nemet megerősítő ellátás/terápia; és/vagy

b) egészségügyi intézményekhez, szolgáltatásokhoz és termékekhez való hozzáférés, beleértve az ezekkel kapcsolatos információkat is.

Az abortusszal kapcsolatban is teljes szabadságot hirdet és elutasít mindenfajta büntetőjogi beavatkozást (15. alapelv).

A legfontosabb és leginkább támadott pont azonban a konszenzuson alapuló szexuális tevékenységet leíró 16. alapelv, miszerint a konszenzusos szexuális magatartás semmilyen körülmények között nem büntethető, függetlenül a szexuális tevékenység típusától, a résztvevők biológiai vagy társadalmi nemétől, szexuális irányultságától, nemi identitásától vagy nemi kifejezésétől, illetve családi állapotától. Az azonos neműek, valamint a különböző neműek között konszenzus alapján létrejött szexuális kapcsolatok, vagy a transznemű, nem bináris és más nemi identitású személyekkel vagy azok között létesített konszenzusos szexuális kapcsolatok, vagy a házasságon kívüli – akár házasság előtti, akár házasságon kívüli – kapcsolatok, ezért soha nem minősülhetnek bűncselekménynek. A büntetőjog alkalmazása tekintetében a szexuális kapcsolatra vonatkozóan előírt minimális életkort megkülönböztetésmentesen kell alkalmazni. Az alkalmazás nem köthető a résztvevők neméhez vagy a házasságkötési korhatárhoz. Ezen túlmenően, a hazai jogszabályokban előírt minimális életkort be nem töltött személyek részvételével történő szexuális magatartás jogilag nem, de ténylegesen konszenzusos lehet. Ebben az összefüggésben a büntetőjog alkalmazásának tükröznie kell a 18 év alatti személyek jogait és képességét arra, hogy döntést hozzanak a konszenzusos szexuális magatartásról, valamint jogukat arra, hogy meghallgassák őket az őket érintő ügyekben. A 18 év alatti személyeknek fejlődő képességeiknek és fokozatos önállóságuknak megfelelően részt kell venniük az őket érintő döntésekben, figyelembe véve életkorukat, érettségüket és legjobb érdekeiket, különös figyelmet fordítva a megkülönböztetésmentesség garanciáira.

Az alapelvben felhívott kitétel számos kritikát²⁶ kapott, miszerint az ICJ, sőt egyenesen az ENSZ a pedofiliát²⁷ népszerűsítene. Az ICJ közleményben²⁸ reagált a felvetésekre, hangsúlyozva, hogy javaslatukat teljességgel félreértették, hiszen „a március 8-i alapelvek nem szorgalmazzák a gyermekekkel való szexuális kapcsolatok dekriminalizálását, sem a szexuális kapcsolatokra vonatkozó, nemzeti szinten előírt minimális beleegyezési korhatár eltörlését. A nemzetközi jog értelmében az államoknak egyértelmű kötelességük a gyermekeket mindenféle visszaélés, például szexuális visszaélés ellen védeni, többek között az ilyen magatartás büntetendővé tételével. A március 8-i alapelvek célja az, hogy egyértelmű, hozzáférhető és működőképes jogi keretet és gyakorlati jogi útmutatást nyújtsanak a parlamenti képviselők, bírák, ügyészek és ügyvédek számára, hogy kezelni tudják bizonyos magatartások büntetendővé tételének egészségre, egyenlőségre és más emberi jogokra gyakorolt káros hatását. Ezek a büntetőjog és a nemzetközi emberi jogi jogszabályok és normák általános elvein alapulnak.” Mindezeket az ENSZ hivatalos sajtótájékoztatóján²⁹ is megerősítette.

Nem csak a beleegyezési korhatár körüli dilemmák, hanem az abortusz, de főként a prostitúció kérdésköre is komoly kritikát kapott. Kiemelten érdekes ez Magyarország szempontjából, ahol az utóbbi időben jelentősen szigorították a prostitúcióval kapcsolatos bűncselekmények szankcióit.

Az alapelvek 17. pontja foglalkozik a szexmunkával, amely leszögezi, hogy a felnőttek közötti, beleegyezésen alapuló szexuális szolgáltatások pénz, áru vagy szolgáltatás ellenében történő nyújtása, valamint ilyen szolgáltatás nyújtása érdekében másokkal való kommunikáció, ajánlat közzététele vagy helyiségek másokkal történő megosztása a felnőttek közötti, konszenzusos szexuális szolgáltatások pénz, áru vagy szolgáltatás ellenében történő nyújtása céljából, akár nyilvános, akár magánhelyiségben, nem minősülhet bűncselekménynek, ha nem jár kényszerrel, erőszakkal, hatalommal való visszaéléssel vagy megtévesztéssel. A büntetőjog nem szankcionálhatja olyan harmadik felek magatartását, akik közvetlenül vagy közvetve, pénzügyi vagy anyagi haszonért, tisztességes feltételek mellett – kényszer, erőszak, hatalommal való visszaélés vagy megtévesztés nélkül – ezt a tevékenységet oly módon segítik elő, irányítják vagy szervezik, hogy annak érdekében másokkal kommunikálnak, hirdetnek, információt nyújtanak, helyiségeket biztosítanak vagy bérelnek.

Ezen tevékenységet illetően a jogvédők is megosztottak, hiszen sokan legális erőszakként tekintenek a prostitúcióra,³⁰ de maga az Európai Parlament is táborokra szakadt a megoldást szorgalmazó vitában.³¹ Az utóbbi időben elterjedt, ám általunk nem osztott

²⁶ Erős bírálat jelent meg többek között a Magyar Nemzetben <https://magyarnemzet.hu/kulfold/2023/04/dekriminalizalna-a-pedofiliat-az-ensz> (2025. november 21.), kritikát fogalmazott meg a Hetek <https://www.hetek.hu/index.php/cikkek/online/a-felnottek-es-gyerekek-kozotti-szex-legalizalasa-akarja-elerni-egy-megszolalt-az-ugyben-Lomniczi-Zoltan>, <https://magyarnemzet.hu/belfold/2023/04/a-beleegyezesi-korhatar-csokkentese-a-pedofilok-veszelyesseget-probalja-kevesbe-jelentosnek-beallitani> (2025. november 21.) valamint állást foglalt az Alapjogokért Központ <https://hirtv.hu/hirtvkulfold/dekriminalizalna-a-pedofiliat-az-ensz-2566591> (2025. november 21.) is.

²⁷ A pedofília fogalmát nem csak a laikusok, de sokszor még jogászok is félreértelmezik és hibásan használják. A társadalmi köznyelvben, közbeszédben a pedofil olyan személy, aki a gyermekek iránt érez szexuális vonzalmat, de a laikusok, tájékozatlanságuk okán, kiterjesztően használják ezt a fogalmat, és a serdülők iránt érzett vágy kapcsán is alkalmazzák, sőt, még felnőttek esetében is, ha a partnerek között nagyobb korkülönbség tapasztalható, és egyikük fiatal felnőtt. Valójában csak prepubertás kor előtti gyermekek iránt érzett szexuális késztetés és/vagy vonzalom esetén beszélhetünk pedofiliáról és pedofil személyről. Erről bővebben: Czeizel Endre: A pedofília korszerű orvosi értelmezése, 104. o. In *Belügyi Szemle*, 2000, 38. évf., 4-5. szám, 104-109. o.

²⁸ <https://www.icj.org/resource/statement-regarding-the-8-march-principles/> (2025. november 21.)

²⁹ <https://press.un.org/en/2023/db230418.doc.htm> (2025. november 21.)

³⁰ <https://nokert.hu/prostitucio-teljes-dekriminalizalasa-emberek-biztonsagat-aldozza-fel-masok-uzleti-hasznaert/> 2025. november 21. de ugyanígy az Európai Parlament https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0240_HU.html (2025. november 21.)

³¹ <https://www.euractiv.com/news/eu-lawmakers-divided-over-european-approach-to-regulate-sex-work/> (2025. november 21.)

terminológia szerint a prostitúció kényszerítéssel valósul meg, ezért büntetőjogi következményeket von maga után, míg a szexmunka mindig önkéntes.

Az alapelvek 19. pontja a HIV fertőzéssel kapcsolatos dekriminalizációt rögzíti. A büntetőjog nem szankcionálhatja a HIV-státusz, a HIV-fertőzésnek való kitettség, illetve a HIV-átvitel titokban tartását. Ennek alapján tehát a másokat HIV-vírussal megfertőző személy nem lenne büntethető. A magyar közgondolkodásban a kevésbé veszélyes STD-betegségek átadása is büntetőjogi felelősséget von maga után.

A 20. pont a droghasználat tekintetében fogalmaz meg alapelveket, aláhúzza, hogy fontos különbséget tenni a saját használatra vétel, tartás vagy fogyasztás elkövetői magatartása és a terjesztés között. Ismét igen érdekes párhuzam figyelhető meg a magyar jogalkalmazás viszonylatában, hiszen 2025 elején a kormány zéró toleranciát jelentett be a kábítószerrel kapcsolatban, igen látványos intézkedésként miniszteri biztos nevezett ki a probléma hatékonyabb kezelését illetően, és a harc jegyében folyamatos rendőri akciók is zajlanak.

Az utolsó, 21. alapelv szintén igen figyelemre méltó, amely a szolidaritás és a humánus jegyében a szegénységgel és a hajléktalansággal kapcsolatos magatartások dekriminalizálására szólít fel. Senki sem vonható büntetőjogi felelősségre:

a) közterületeken életfenntartó gazdasági tevékenységek végzése miatt, mint például koldulás, kereskedés, utcai árusítás, utcai kereskedelem, utcai árusítás vagy egyéb informális kereskedelmi tevékenységek, amelyek nem tiltott árukat érintenek;

b) közterületeken életfenntartó tevékenységek végzése miatt, például alvás, étkezés, ételkészítés, ruhamosás, ülés vagy higiéniai tevékenységek végzése miatt, beleértve a mosakodást, vizelést és székletürítést, vagy más hasonló tevékenységek végzése miatt közterületeken, ahol nincs megfelelő alternatíva; vagy

c) foglalkoztatásuk, megélhetésük, gazdasági vagy társadalmi helyzetük alapján, ideértve a állandó lakcím, otthon hiánya vagy a gyakorlatilag hajléktalan személyek köre.

A fenti tevékenységek dekriminalizálása kapcsán felvetődhetnek olyan gondolatok, hogy a társadalom védelme érdekében azokat mindenképpen tilalmazni kell, azonban vitathatatlanul az állam feladata azoknak a feltételeknek a biztosítása, amely szükségtelenné teszi a szegények vagy hajléktalanok számára a tilalmazott tevékenységek végzését. Ehhez képest Magyarországon például a hajléktalanság Alaptörvényi szinten kriminalizált, és szabálysértésnek minősül.³² Lévay Miklós szerint: „[k]riminológiai szempontból egy szociális probléma, a hajléktalanság kriminalizálásáról van szó, amelyet az államnak a szociális igazgatás, a szociális ellátás eszközével és nem büntetéssel, a szabálysértési jog hatókörének kiterjesztésével kellene kezelni. (...) Ebben az esetben sem beszélhetünk büntetőpolitikai, hanem csupán tisztán politikai döntésről, a tényállás pedig nem több mint egy a szimbolikus büntetőjog funkciójának megfelelő szabálysértési tényállás.”³³

V. Hasznos-e a dekriminalizáció?

A túlzott büntetőjogi szabályozás kétélű fegyver. Egyrészt politikailag jól kommunikálható bármely kormányzat szempontjából, hiszen a társadalom legnagyobb része rendpárti, főleg akkor, ha személye vagy közeli családtagja, ismerőse bűncselekmény áldozatává vált. Másrészt azonban a büntetőjogi szigor túlterheli az igazságszolgáltatási apparátust, és komoly költséget jelent a kormányzatnak, tehát az adófizető polgároknak, nem

³² A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 178/B. § (1) bekezdés: „Aki életvitelszerűen közterületen tartózkodik, az szabálysértést követ el”.

³³ Lévay Miklós: A szavazat-maximalizáló büntetőpolitikáról, 171-172. o. In Miskolci Jogi Szemle, 2000, 15. évf., 1. különszám, 163-172. o.

is beszélve a börtönök túlszűfoltóságáról,³⁴ ami Magyarországon is jelentős probléma. A dekriminalizáció azonban olyan kellemetlen támadási felületet kínálhat a kormányokkal szemben,³⁵ hogy csak nagyon kivételes esetben, és nagyon óvatosan mernek a témához nyúlni. Míg a szigorítás minden esetben erős, bátor, határozott, rendpárti kormány képét mutatja fel,³⁶ az enyhítés pontosan ennek az ellenkezőjét, pipogya, befolyásolható, sőt, a bűnt és a bűnözést bátorító képet festhet a vezetésről. Ennek megfelelően, az alapelvekben érintett igen kényes témák területén politikai öngyilkosság lenne a szigor enyhítése. A szexuális cselekmények kapcsán folyamatos a szigorítás, ahogy Magyarországon is átültetik a kapcsolódó nemzetközi egyezményeket és feminista, jogvédő szervezetek állásfoglalásait. Ennek megfelelően a prostitúció német vagy holland mintára való szabályozása³⁷ is elképzelhetetlen, mert a kormányt a nők kizsákmányolásának támogatójaként állítanak be, azonban bármely enyhítéshez előbb a kapcsolódó New York-i egyezmény³⁸ lenne szükséges felmondani, ami a fenti érvrendszer mentén elképzelhetetlen. Szakmai szervezetek nagyon komolyan bírálják a prostitúcióval kapcsolatos német dekriminalizációt, állítván, hogy az nem járult hozzá a prostituáltak munkakörülményeinek javításához, a tevékenység biztonságosabbá válásához és az ahhoz tapadó bűncselekmények számának csökkentéséhez, éppen ellenkezőleg, hozzájárul a bűnözés növekedéséhez és a prostituáltak kizsákmányolásához. „A szexiparlobbi képviselői megkülönböztetik az emberkereskedelmet és az *önkéntes prostitúciót*, viszont a szomorú igazság az, hogy az emberkereskedelem az ún. önkéntes, legális prostitúció keretében zajlik.”³⁹ A reprezentatív mintán alapuló messze nem tekinthető kutatás megállapításai ellenére is jóval több érv szól a dekriminalizáció, mint a prostitúció üldözése mellett.⁴⁰

A drogfogyasztás tekintetében világszerte liberalizációs tendencia figyelhető meg, gondoljunk itt csak Kalifornia vagy Németország példájára, hazánkban azonban pont ellentétes folyamatok zajlanak. Ezt alátámasztandó a Drogkutató Intézet közleményt is kiadott, amelyben a globális legalizációs és dekriminalizációs folyamatokat bírálja, példaként felhozva Csehországot és Portugáliát,⁴¹ ahol „az állam kvázi asszisztál a kábítószerfogyasztás normalizálásához.”⁴² Megerősítve a politikai motívumokat, a nyilatkozat hangsúlyozza, hogy „a kábítószer-dekriminalizáció nem csupán szakpolitikai kérdés, hanem ideológiai hadszíntér is.”⁴³ Ezzel szemben a TASZ kifejezetten kiáll a dekriminalizáció mellett és pozitív példaként

³⁴ Juhász Zsuzsanna: (Túl)zsűfoltóság és börtönügy 178. o. In FORVM, 2018/2. szám, 165-179. o.

³⁵ Az ellenzék ilyen esetekben azzal vádolhatná a kormányt, hogy nem fontos neki az állampolgárok biztonsága, netán elárulja, cserbenhagyja a választókat, így a kormány defenzívába kerülne, ha elkezdene bizonygatni, hogy ez bölcs döntés és nem fogja érinteni az állampolgárok szubjektív biztonságérzetét.

³⁶ Ld. Lévy: i.m. 167-170. o.

³⁷ Erről részletesen: Fehér Lenke: A prostitúció szabályozásának európai modelljei, 523-542. o. In Állam- és Jogtudomány, 2006/4. szám, 523-542. o.

³⁸ Az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New-Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény. Magyarországon kihirdette az 1955. évi 34. törvényerejű rendelet.

³⁹ <https://prostitutionresearch.com/wp-content/uploads/2022/11/Sex-buyersEnglish-11-8-2022pdf> (2025. november 21.)

⁴⁰ Kiemelt figyelmet kapott annak a hölgynek az esete, aki a németországi Bremerhavenben szervezte a prostitúciós tevékenységet, ezért Magyarországon, távollétében, prostitúció elősegítése és egyéb bűncselekmények miatt állapították meg büntetőjogi felelősségét. A magyar hatóságok kérték Németországtól az elfogását és kiadatását, amit a német hatóságok megtagadtak, mondván, ezen cselekmény Németországban nem bűncselekmény.

⁴¹ Ld. ehhez: https://medicalonline.hu/drog/cikk/milyen_hatasa_van_a_drogok_dekriminalizaciojanak_ (2025. november 21.)

⁴² <https://drogkutato.hu/cikkek/a-dekriminalizacio-illuzioja-kiskapu-a-legalizaciohoz/> (2025. november 21.)

⁴³ Az ideológiai megerősítés így folytatódik: „A liberális-progresszív politikai erők jellemzően az egészségügyi megközelítést hangsúlyozzák, miközben hosszú távú céljuk a teljes legalizáció. A dekriminalizáció ebben a narratívában humánusabb, toleránsabb, 21. századi megoldásnak tűnik, amely „tiszteli az egyén szabadságát”. Valójában azonban ez az álláspont figyelmen kívül hagyja a társadalmi következményeket, különösen a fiatalokra

említi a portugál és cseh megoldást. „Fennállásunk 30 éve során a kezdetektől valljuk, hogy a kábítószer-fogyasztók büntetőjogi üldözése nem járul hozzá a droghasználat csökkentéséhez, míg hátrányos következményei az egész társadalmat érintik.⁴⁴ Megközelítésünket azóta számos ország gyakorlata is igazolja, amelyek felülvizsgálatát a 2023 decemberében elfogadott Fővárosi Drogstratégia is célul tűzte ki.”⁴⁵

A *The Lancet* nevű, nagy tekintélyű orvosi folyóirat szerkesztőségi cikkében szögezi le, hogy: „[e]lsőprő mennyiségű bizonyíték támasztja alá a kriminalizáció kudarcát. Merész és átfogó reformokra van szükség az egészségközpontú, jogokon alapuló drogdekriminalizációs politika megvalósításához. Mi kell még ahhoz, hogy a politikai döntéshozók odafigyeljenek erre?”⁴⁶

A tudomány területéről Korinek kristálytisza megfogalmazása egyértelműsíti a tényállást, és nagy eséllyel el is dönti a vitát. „Ahogyan számos más, károsnak ítélt társadalmi megnyilvánulás – így például a bűnözés – esetében, a drogprobléma terén is nyilvánvalóan irreális a megszüntetés, mint cél. A valóság elől menekülő, valamilyen sajátos élvezetre vágyó, vagy bármely más célból – például a fájdalmak enyhítése végett – tudatmódosításra törekvő embert gyakorlatilag nem lehet megakadályozni akarátának a véghezvitelében.”⁴⁷

Külföldi példát említve, a szlovén kormány a napokban fogadott el komolyabb szigorítást, amely igen erőteljes rendparti üzenetet közvetít. Egy közfelháborodást kiváltó emberölést követően, a politikusok a rend biztosítása és a bűncselekmények megelőzése kapcsán jóval kiterjedtebb jogosítványokkal ruházták fel a rendőrséget, olyan, biztonsági kockázatot jelentő területeken, ahol jellemzően nagy számú cigány kisebbség él. A két miniszter lemondásával járó bűncselekményre adott választ jogvédők úgy értékelik, hogy az kifejezetten a cigány kisebbség ellen irányul, biztonsági kockázatként kezelve őket.⁴⁸

Látható tehát, hogy bár a drogfogyasztás tekintetében a demokratikus országok inkább a liberalizáció felé hajlanak, általánosságban, főként a szexuális bűncselekmények körében a büntetőpolitika inkább a szigorítás irányába mozdul el. Ehhez képest igen merész az alapelvek kezdeményezése, amely az érintett magatartások körében általános dekriminálizációt hirdet.

VI. Véggözetkeztesek

A büntetőpolitikát, ennek alapján a jogszabályokat és a kriminalizált tevékenységek körét a jogalkotó határozza meg, aki azonban nem egy elvont, objektív gondolkodású entitás, bölcs és jóságos guru, hanem a mindenkori kormányzat, ami saját politikai túlélését

és a kiszolgáltatott csoportokra nézve. A „szabadság” jelszava alatt olyan pszichoaktív szerek válhatnak elfogadottá, amelyek roncsolják a személyiséget, tönkreteszik az életet, és a társadalom szövetét is kikezdi. A dekriminálizáció kaput nyit az elfogadás, majd a normalizálás irányába, innen pedig már csak egy lépés a legalizáció.”

⁴⁴ Ezzel egyezően: *The Lancet*, Editorial, Volume 402, Issue 10416, p. 1941. November 25 2023. A 2019 report of global opioid use found that only two interventions resulted in increases in opioid use: compulsory drug treatment and criminalisation of drug use. – A globális opioidhasználatról szóló 2019-es jelentés megállapította, hogy csak két beavatkozás eredményezte az opioidhasználat növekedését: a kötelező orvosi kezelés és a kábítószer-használat büntetendővé tétele.

⁴⁵ <https://tasz.hu/dekriminlizacio/> (2025. november 21.)

⁴⁶ *The Lancet* p. 1941. Ld. 42. lábjegyzet. Evidence to show that criminalisation has failed is overwhelming. Bold and comprehensive reforms are needed to pursue health-oriented, rights-based drug decriminalisation policies. What more will it take for policy makers to listen?

⁴⁷ Korinek László: *Drogok és emberek*. In Bárd Petra – Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin (szerk.): *Kriminológia és kriminálpolitika a jogállam szolgálatában Tanulmányok Lévay Miklós tiszteletére*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2019, 176. o.

⁴⁸ <https://www.theguardian.com/world/2025/nov/18/slovenia-accused-of-turning-roma-neighbourhoods-into-security-zones> (2025. november 21.)

elősegítendő, társadalmi törésvonalak és politikai érdekek mentén hozza meg döntéseit. A büntetőpolitikában ennek alapján megkülönböztethetünk rendpárti, a súlyos, szigorú és kíméletlen büntetésekben megoldást látó szemléletet és a liberális felfogást, ami a nagyobb társadalmi hatékonyság és a közjó érdekében a bűnelkövetők emberi jogokból eredő érdekeit is figyelembe véve, akár alternatív büntetéseket is kész alkalmazni. Jelen írás nem hivatott igazságot tenni, vagy értékítéletet alkotni a követendő büntetőpolitika kérdésében, vállalása egyszerűen csak annyi volt, hogy bemutassa az ICJ alapelveit mint olyan újszerű kezdeményezést, ami kiinduló pontként szolgálhat egy előre mutató vitában, és ennek alapján próbáljon következtetéseket levonni a dekriminalizáció lehetőségei tekintetében. A társadalmi diskurzus ugyanis elengedhetetlen, hiszen egy-egy súlyosabb, a társadalom tolerancia-küszöbét jócskán meghaladó bűncselekmény, és igazságérzetét mélyen sértő büntetést követően a büntetőjog és szankcióinak hatékonysága rendre az érdeklődés középpontjába kerül, úgy világszerte, mint Magyarországon. A laikus közvélemény ugyanis meg van győződve róla, hogy bármely, az erkölcsi mércéjét sértő cselekményt a büntetőjog teljes szigorával szükséges megtorolni. Ez azonban messze nincs így. Ahogy Bódig írja, kérdéses, hogy a jognak lenne erkölcsi funkciója.⁴⁹ A tanulmány kapcsán két alapvető következtetés vonható le. Egyrészt a jogalkotónak minden esetben törekedni kell arra, hogy a társadalmi folyamatokban megfigyelhető változásokra adekvát, politikai megfontolásoktól mentes válaszokat adjon, azaz csak a szükséges mértékben nyilvánítson egy-egy magatartást büntetendővé, és arra a minimálisan szükséges büntetési tételkeretet írja elő. Másrészt, egy-egy bűncselekmény kapcsán, meghallva a tudomány és a gyakorlat képviselőinek szavát és megértve gondolataikat, merjen lépéseket tenni a dekriminalizáció érdekében.

Irodalomjegyzék

Bakó József: Jogalkalmazási problémák egyes dogmatikai normák és a „nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege” alkotmányos alapelvek találkozása tükrében. In Büntetőjogi Szemle, 2018/2. szám, 14-23. o.

Borbíró Andrea: Kriminálpolitika és bűnmegelőzés a késő modernitásban. PhD disszertáció, Budapest, 2011.

Borbíró Andrea: Elrettentés és jogi kultúra: kérdések a kriminológia számára. In Bárd Petra – Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin (szerk.): Kriminológia és kriminálpolitika a jogállam szolgálatában. Tanulmányok Lévay Miklós tiszteletére, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2019, 262-274. o.

Bódig Mátyás: Jogelmélet és gyakorlati filozófia. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2004.

Czeizel Endre: A pedofília korszerű orvosi értelmezése. In Belügyi Szemle, 2000, 38. évf., 4-5. szám, 104-109. o.

Fehér Lenke: A prostitúció szabályozásának európai modelljei. In Állam- és Jogtudomány, 2006/4. szám, 523-542. o.

Gönczöl Katalin: A punitív kriminálpolitika és a büntető populizmus – egymást fedő fogalmak? In Jogtudományi Közlöny, 2014/ 11. szám, 538-544. o.

⁴⁹ Bódig Mátyás: Jogelmélet és gyakorlati filozófia. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2004, 106-109. és 480-482. o.

Juhász Zsuzsanna: (Túl)zsúfoltság és börtönügy. In FORVM, 2018/2. szám, 165-179. o.

Korinek László: Drogok és emberek. In Bárd Petra – Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin (szerk.): Kriminológia és kriminálpolitika a jogállam szolgálatában. Tanulmányok Lévay Miklós tiszteletére. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2019, 175-186. o.

Laki László: Munkanélküliség és bűnözés. In Magyar Valóság, 1992/5. szám, 45-62. o.

Lévay Miklós: A szavazat-maximalizáló büntetőpolitikáról. In Miskolci Jogi Szemle, 2020, 15. évf., 1. különszám, 163-172. o.

Schweighardt Zsanett: Kritikai kérdések a helyreállító igazságszolgáltatás elméletével összefüggésben. In Magyar Jog, 2009/6. szám, 361-373. o.

Vókó György: A büntetési teóriák racionalitásai. In Büntetőjogi Szemle, 2012/1. szám, 36-50. o.

The 8 March Principles for a Human Rights-Based Approach to Criminal Law Proscribing Conduct Associated with Sex, Reproduction, Drug Use, HIV, Homelessness and Poverty. Copyright International Commission of Jurists, First published in March 2023, Reprinted in May 2024

Drug decriminalisation: grounding policy in evidence. The Lancet, Volume 402, Issue 10416. november 25 2023 p. 1941.
[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(23\)02617-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(23)02617-X)

Internetes hivatkozások:

<https://www.icj.org/about/commission/> (2025. november 21.)

<https://www.unaids.org/en/howeare/about> (2025. november 21.)

ohchr.org (2025. november 21.)

<https://www.marxists.org/archive/lenin/works/1919/apr/11.htm> (2025. november 21.)

<https://magyarnemzet.hu/kulfold/2023/04/dekriminalizalna-a-pedofiliat-az-ensz> (2025. november 21.)

<https://www.hetek.hu/index.php/cikkek/online/a-felnottek-es-gyerekek-kozotti-szex-legalizalasa-akarja-elerni-egy> (2025. november 21.)

<https://magyarnemzet.hu/belfold/2023/04/a-beleegyezesi-korhatar-csokkentese-a-pedofilok-veszelyesseget-probalja-kevesbe-jelentosnek-beallitani> (2025. november 21.)

<https://hirtv.hu/hirtvkulfold/dekriminalizalna-a-pedofiliat-az-ensz-2566591> (2025. november 21.)

<https://www.icj.org/resource/statement-regarding-the-8-march-principles/> (2025. november 21.)

10, <https://press.un.org/en/2023/db230418.doc.htm> (2025. november 21.)

<https://www.euractiv.com/news/eu-lawmakers-divided-over-european-approach-to-regulate-sex-work/> (2025. november 21.)

<https://prostitutionresearch.com/wp-content/uploads/2022/11/Sex-buyersEnglish-11-8-2022pdf> 2025. november 21.

https://medicalonline.hu/drog/cikk/milyen_hatasa_van_a_drogok_dekriminalizaciojanak_ (2025. november 21.)

<https://drogkutato.hu/cikkek/a-dekriminalizacio-illuzioja-kiskapu-a-legalizaciohoz/> (2025. november 21.)

<https://tasz.hu/dekriminalizacio/> (2025. november 21.)

<https://www.theguardian.com/world/2025/nov/18/slovenia-accused-of-turning-roma-neighbourhoods-into-security-zones> (2025. november 21.)

<https://nokert.hu/prostitutio-teljes-dekriminalizalasa-emberek-biztonsagat-aldozza-fel-masok-uzleti-hasznaert/> (2025. november 21.)

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0240_HU.html (2025. november 21.)